

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי י"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף 12

סיכום הדף

נושא היום: פשרה. דברי אגדה. זהירות לדין שלא יטעה ואיסור למנות דין שאינו בקיא.

שפטר מעליו עול תורה הנקראת מים.

אמר ר"ה מריבה דומה לנהר, שמתחיל להתרחב אין יודעים היכן יפסיק. **אבי קשישא** **אמר**, דומה לנסרים שעל הגשר שבתחילה זדים, וככל שדשים עליהם נקבעים במקומם. **אמר מ"ד** השומע שברפתו ואינו משיב חולפים ממנו מאה רעות, **אמר שמואל לרב יהודה** המקור "פוטרי מים ראשית מדון" ונקרא תחילת מאה דיני. **אמר מ"ד**, על ב' או ג' גניבות עדיין לא הורגים את הגנב, אך יבא יומו. **אמר שמואל לרב יהודה** המקור "כה אמר ד' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו". **אמר מ"ד**, רודף שלום ינצל אפילו משבע בורות, אך חורש רע יפול מיד, **אמר שמואל לרב יהודה** המקור "כי שבע יפול צדיק וקם".

אמר מ"ד, אם ב"ד נטלו מאדם את בגדו ישמח שהוציאו גזילה מידו, **אמר שמואל לר"י** המקור "וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום". **אמר מ"ד**, אשה מתנמנת והסל שעל ראשה נופל, היינו מתוך עצלות באים נזקים, **אמר שמואל לר"י** "בעצלתים ימח המקרה". **אמר מ"ד**, אדם שבתחתיו בו הפך להיות נגדי, **אמר שמואל לר"י** "גם איש שלומי אשר בטחתי בו". **אמר מ"ד**, כשאבהו ביני ובין אשתי חזקה נוכל לשכב על רוחב החרב, אך בעת שאין אבהו עזה לא מספיקה מיטה בת 60 אמות מידה. **אמר ר"ה** "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת" ולמדנו בברייתא שכל השיעור הוא 10 טפחים מהקרקע על אורך של 2.5 אמות על רוחב 1.5 אמה, **ובסוף** לבית שלמה כתוב שהיה שישים אמה אורכו וכו'.

לעיל הביאה הגמ' "לא תגורו מפני איש" דרש רבי חנן שלא ימנע התלמיד להכניס דברו, **אמר ר"ה** תגורו לשון הכנסה ממה שנאמר "ויין לא תשתה ולא תאגר". **לרב אחא בר יעקב** "תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה" לרב אחא בריה דרב איקא "אגר בקיץ בן משכיל". **אמר רבי שמואל בר נחמיה** בשם רבי יוחנן דין הדן אין אמת משרה שכניה בישראל. ואם לא דן אין אמת גורם לשכניה שתתסתלק מישראל. **עוד אמר**, אם נוטל מאחד ונותן לשני שלא כדון, הקב"ה יטול ממנו. **עוד אמר**, לעולם יראה הדיין את עצמו שחרב מונחת בין ירכותיו, מפחד הגהנים את יטעה בדיו, ולמדו משלמה המלך.

דרש רבי ואישה ר"ה "בית דוד כח אמר ד' דינו לבקר משפט וכו'" אם ברור הדבר כבוקר תאמר. **רבי חייא בר אבא אמר בשם רבי יונתן** "אמור לחכמה אחותי את" אם ברור לך הדבר כאיסור באחותך, תאמר.

אמר ריב"ל, עשרה שישבו בדיו והטעו כולם יענשו. **והחיזוק** הוא שאף שהשומע תלמיד שהבין את הטעות ולא העמיד רבו לאמת. **כאשר בא דין לר"ה** היה מושיב עשרה תלמידים חכמים כדי שאם יטעו יבא עליו העונש רק בחלק קטן. **על זה הדבר** הביא רב אשי את כל שוחטי העיר כאשר היה צריך לפסוק בדיני טריפה.

כאשר בא רב דימי לבלל **אמר בשם ר"ה בן כהן** "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות ייהרסנה" אם רבי בקיא בהלכות ואינו צריך לכולם, הרי יעמיד. **אולם** אם מחזר הוא ללמוד ואינו בקיא הרי הוא ייהרסנה. **בבית הנשיא** העמידו דיון שלא היה בקיא ואמרו ליהודה בר נחמיה שהיה המתורגמן של ר"ל שיעמוד ליד הדיין ויאמר בקול את מה שיאמר הדיין, **התפוקר רבי יהודה** לשמוע מה אומר הדיין, ולא אמר מאומה. אמר רבי יהודה בר נחמיה "היינו אומר לעץ הקיצה עורי לאבן דחם הוא יורה הנה הוא תפוש זהב וכסף וכל רוח אין בקרביו". ועתיד הקב"ה להיפרע ממי שמעמיד דיון שאינו ראוי. **אמר ר"ל** מי שמעמיד דיון שאינו ראוי, הרי הוא כנוטע עצי עבודה זרה בישראל, ולמד מסמיכות הפסוקים של שופטים ושוטרים ולא טעטל נע עץ. **אמר רב אשי** אם העמיד את הדיין שאינו ראוי במקום שיש תלמידים חכמים כביכול נטע עץ ע"ז במקום מזהב. "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" ביאר רב אשי אסור למנות דיון מחמת כספו או זהב.

כאשר בא רב לביה"ד אמר כאשר עוסק הוא בדבר שיכול לטעות בו מקרב את מתתו, ואינו עושה את צורכי הבית וחוזר לביתו בלא פרנסה, והולוי שיתיה חזרתו מן הדין בלא חסא בביתו לדיו. **כאשר רב** ראה קבוצת אנשים באה לכבודו אמר "אם יעלה לשמים שיאו כגללו לצנח יאבד" היינו אף בגדולה סופו שיפול.

כאשר היו נושאים את **מר זוטרא חסידא** בשבת של דרשת הרגל אמר "כי לא לעולם חסן ואם נזר לזור ודור".

דרש רב קרפא ממה שנסמך "ולא תעלה במעלות על מזבחי" ל"ואלה המשפטים" **למדנו** שיהיו החכמים מתונים בדיו. **רבי אליעזר למד** מהפסוקים הנזכרים שלא יפסע החכם על ראשי עם קודש, היינו שגייע למקומו קודם הציבור שלא יטריחם שיקומו.

"ואלה המשפטים אשר תשים" וממה שלא נאמר "תלמד" **אמר רבי ירמיה או רבי חייא בר אבא** בציור לשים את כלי הדינים, **שר"ה** יצא לדיון אמר שיוציאו לו כלי דיו שהם מקל (על העובע על דרבנן) רצועה (מלקות דאורייתא) שופר (לנדיז) וסנדל (לחליצה). **אמר רבי יוחנן** "ואצוה את שופטיכם בעת ההיא" זה זיוור להטיל אימה על הציבור לצורך שמים ע"י מקל רצועה.

שמע בין אחיכם ושפטתם" **אמר רבי חנינא** למדנו אזהרה לדיון שלא ישמע בעל דין אחד לפני בעל דין שני, ואזהרה לתובע או נתבע לא להשמיע באוזני הדיין קודם הדין. **רב כהנא למד** מ"לא תישא" שדורשים "לא תישא". "שפטתם צדק" **אמר ר"ל** קודם תשפוט ותראה עם מי האמת ואח"כ פסוק הדין. "בין איש ובין אחיו" **אמר רב יהודה** ידקדק בדיון אפילו בין בית לעליה. "ובין גרו" אף בין תנור לכריים ונדרש בלשון מגורים. "לא תכירו פנים במשפט" **לרבי יהודה** אל תזכה מחמת פניהם. **לר"א**, אל תתנכר לו ותחייבו מחמת שינאה.

עיונים על הדף

ברכת הנהנין על איסור

הביאו בגמ' כמה דרשות על הפסוק "בוצע ברך נאך ד", ר"א אומר הרי שגזל סאה של חטיטין וכו' כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר בוצע ברך נאך ה'.

אמר שמואל, ב' דיינים שדנו דינם דין ונקראים ב"ד חצוף. **ר"ה** אמר את ההלכה ו**שאלו** רבא למדנו במשנה אם שניים מזכים ושניים מחייבים ואחד אומר איני יודע, מוסיפים עליהם דיון נוסף. ואם מועיל לדון בשניים מדוע צריכים להוסיף. **ביאר ר"ה**, היות ומתחילה ישבו על דעת שיהיו ג' דיינים. **עוד שאל**, **מבואר בברייתא** לדעת רשב"ג לדין צריכים ג' דיינים, לפשרה מספיק ב' דיינים, ופשרה מועילה יותר מבחינת חזרה, שבדיו יכולים בעל דין לחזור בהם, אולם בפשרה אינם יכולים לחזור. **מבואר** שלא מועיל דין ע"י ב' דיינים, **ואם תאמר** שזה שיטת רשב"ג, אולם רבנן חולקים, והרי אמר רבי אבהו שניים שדנו לדברי הכל אין דינם דין. **ונקטת הגמ'** ששמואל חולק על רבי אבהו.

לדעת רבי אבהו שניים שדנו דיני ממונות לכו"ע אין דינם דין, **שאל רבי אבא** והרי לגבי הלכות בכורות למדנו דיון שבטעות זיכה את החייב, או חייב את הזכאי, טהר את הטמא ולהפך, מה שעשה עשוי וצריך לשלם מרכושו. **מבואר** שדינו דין. **ביאר רבי אבהו**, מדובר בשבעלי הדיון קיבלוהו שידון לבד, ומה שצריך לשלם כיוון שקיבלוהו שידון דין תורה. **שאל רב ספרא**, במה טעה הדיין, אם טעה בדבר משנה, הדין חוזר **כפי שאמר רב ששת** בשם רבי אמי. ואם טעה בשיקול הדעת, באיזה אופן מדובר. **ביאר ר"ה** כגון שיש מחולקת ולא נפשת כמי ההלכה, רוב הדיינים אוהזים להלכה כשיטה א, ואותו דיון פסק כשיטה ב.

למדנו בברייתא לדעת ר"ה צריכים ג' דיינים לפשרה, **לדעת רבנן** מספיק דיון אחד. הבינה הגמ' שדיניהם של פשרה ודין שוים, **ונתקנו רבי אבהו ושמואל** במחלוקת ר"ה ורבנן, לרבנן ניתן לדון בשניים ופשרה אפילו באחד, לדעת ר"ה אין לדון בשניים לפיכך אף פשרה היא בג' דיינים. **דוחה הגמ'** לכו"ע אין דין בשניים, **ונתקנו** האם יש הקש בין פשרה לדין. לר"ה יש הקש ולכן צריכים ג' דיינים. ולרבנן אין הקש ומספיק דיון אחד.

נמצא לגבי עשיית פשרה, **לר"ה** ב' דיינים, **לרשב"ג** לעיל ב' דיינים, **ולרבנן** בדיון אחד. **ביאר רב אחא בנו של רב איקא**, מי שסבר שמועיל בב' דיינים סבר שמועיל אף בדיון אחד ומה שנקט ב' דיינים שיהיו עליו כעדים. **אמר רב אשי** מבואר שכדי לעשות פשרה אינם צריכים לעשות קנין, שאם צריך קנין לא נצטרך ג' דיינים שהרי אין כאן פסק אלא כעין מתנה. **ונקטת הגמ'** שפשרה צריכה קנין (ביאר רש"י אף שנעשה בל דיינים, וביארו תוס' ששניים אינם בקיאים).

מבואר בברייתא, כשם שהדין נעשה בג' דיינים, כך פשרה נעשית בב' דיינים. אם נגמר הדין ונפסקה הלכה מי זכאי ומי חייב, אין לעשות ביניהם פשרה. **ביאר רבי יהודה בשם רב (סוף העמוד)** היינו שאמר איש פלוני זכאי איש פלוני חייב (ועי' תודה' נגמר מה שייך פשרה באופן זה). **לדעת ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי** אסור לעשות פשרה והעושה פשרה הרי זה חוטא, ומי שמשיב את העושה פשרה הרי זה מגדף ועליו נאמר "בוצע ברך נאך ד", אלא צורת דין שיקוב הדין את ההר, **וכך הייתה** ההנהגה של משה רבנו שאמר לשופטים. אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו'.

לדעת ר"א גזל סאה של חטים, טחן אפה והפריש חלה, אין מברך שהרי זה מנאץ ועליו נאמר "בוצע ברך נאך ד". **ר"ה אומר**, בוצע נאמר כנגד יהודה שאמר לפני מכירת יוסף "מה בצע כי נהרוג את אחינו", וכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ שהרי יכל לומר להשיבו אל אביהם והיו שומעים לו כדרך ששמעו לו על המכירה.

לדעת רבי יהושע בן קרחה מצוה לעשות פשרה שנאמר "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" והרי משפט ושלום הם דברים הסותרים, אמת עושים פשרה. **וכן** נאמר בדוד המלך "ויהי דוד עושה משפט וצדקה" משפט שיש בו צדקה זה פשרה.

לדעת ת"ק, היינו רבי אליעזר בנו של רבי יוסה"ג שאמר שאין לעשות פשרה, הכוונה צדק ומשפט באופן שזיכה את הזכאי וחייב את החייב, והתחייב העני ושילם הדין מביתו. **והיה קשה לרבי** "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו" והפסוק היה צריך לומר ששואה לעניינים צדקה ולא לכל עמו, **אלא ביאר רבי** אף אם לא שילם הדין מוגדר משפט לזכאי, וצדקה לחייב שעשה עמו טובה שלא יענש עליה (עי' מהרש"א).

אמר רבי שמעון בן מנסיא, שניים שבאו לדיון כל זמן שלא שמע הדיין את טענותיהם, או אף אם שמע אולם עדיין לא עיין בדבר להיכן הדין נוטה, יכול לומר להם פשרה, אבל לאחר שיועד להיכן נוטה הדין אסור לעשות פשרה, "פוטרי מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטוש" אלא באת להשלים עשה זאת קודם התגלע הדין. **אמר רבי יהושע (והודה) בן לקיש**, אם באו לדיון אחד רך ואחד קשה, לפני הטענות יכול לומר שאינו מקבל לדונם מחמש שירדפו החזק, אבל לאחר ששמע את דבריהם נאמר "לא תגורו מפני איש", וחייב לדונם.

אמר רבי יהושע בן קרחה, "לא תגורו מפני איש" למדנו שתלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני כנגד העשיר לא ישתכן ויאמר. **רבי חנין** ביאר פסוק אל תמנע מלומר דעתך מחמת שום אדם.

עוד מבואר בתוספתא שיהיו **העדים יודעים** את מי הם מעידים, ולפני מי הם מעידים ומי עתיד להיפרע מהם על צד שיעידו עדות שקר שונאמר "ועמדו שני אנשים אשר להם הריב לפני ד'". **והדיינים** צריכים לדעת כן "אלוים נצב בעדת אל-בקר אלהים ישפט" ונאמר אצל המלך יהושפט "ויאמר אל השופטים ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי לא ד'". **והדיין לאחר שהתכונן לאמת** "עמכם בדבר משפט" אין לדין אלא מה שעיניו ראות ואין הכוונה שרצונו של ד' יתברך שלא ידון.

אמר רב הלכה כדברי רבינא שצריך להציע לעשות פשרה, ואין לומר שכוונת רב הייתה שיעשה פשרה, שהרי ר"ה שהיה תלמידו של רב אמר אם רצונכם נעשה דין או רצונכם נעשה פשרה. **לדעת ריב"ק**, מצוה. **ולדעת רבנן**, רשות. ואף רבי שמעון בן מנסיא סבר שפשרה היא רשות, **אולם** לדעתו אם דעת הדיין נוטה לצד אחד אין לעשות פשרה, **ולדעת רבנן** ניתן לעשות פשרה עש גמר הדין.

"ובוצע ברך ד'" **לדעת רבי תנחום בן חנינא**, מתייחס לחטא העגל, **אמר רבי בנימין בר יפת** "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו" כאשר ראה אהרן הכהן את חור ההר לפניו, אמר אם יעשו של כך יתקיים בהם הפסוק "אם ייהרג במקדש ד' כהן ונביא" וח"ו לא יהיה תקומה לישואים של ישראל, אמר שיעשו העגל ואפשר שיהיה להם תקנה בתשובה. **ועל** פשרה זו נאמר בוצע ברך וכו'.

הפסוק שהביא רבי שמעון בן מנסיא "פוטרי מים ראשית מדון", ולמד שלפני גמר דין עושים פשרה, שאר האמוראים ילמדו **כדעת רב המנונא**, שתחילת דינו של אדם על תלמוד תורה

הדרך היומית

כתוב דבר דבור מבורר ולא ע"פ דמיון.
ובברכי יוסף נקט שבאו להשמיע שידע הדין שאף כאשר הולך לאסור דבר
ברור לא יאסור מספק עד שיהיה ברור האיסור. ולא יחמיר מספק.
והדבר צריך תלמוד מדוע נקטו ב' דימויים האחד ל"בוקר", והשני לאיסור
"אחותו" מה נרמז בב' העניינים האמורים שהדבר צריך להיות ברור כבוקר
וכאיסור.

הגר"א בקול אליהו בדברים (טז, טז) עמד על שינוי הלשון הנאמר "ולא תקח
שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים" ובפרשת משפטים כתיב (שמות כג, ח) "כי
השוחד יעור פקחים", מה ההבדל בין פקחים לבין חכמים. וביאר הגאון כך, כי
הדין צריך להיות משכיל בב' דברים, א. לידע היטב איך הוא הדין של כל דבר.
ב. להיות פיקח בעיני העולם ותחבולותיו, שלפעמים אף שהדין הוא כך אך מי
שהוא פקח בעיני העולם להבין הערמוניות יודע ומרגיש שהדבר אי אפשר
להיות כמו שזה טוען, והוא על דרך מאמר חז"ל (שבועות דף ל) אל תאמר
אחתכנה ויהיה הקולר תלוי בצוואר העדים וכו' ע"ש, והנה בכל מקום דכתיב
"חכמים" היינו בתורה, ו"פקחים" היינו במילי דעלמא, והדין הלוקח שוחד הנה
השוחד יעור עיני שכלו בין בחכמות התורה בין במילי דעלמא ולא ידע הדין.
עפ"י מאמר את האמור בסוגיא שלנו, האמור שיהיה ברור לו כבוקר, היינו
שיהיה הדין בקיא בעיני העולם הזה ופיקח להבין ערמוניות הרשע. ומה
שנאמר "אמור לחכמה אחותי" את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא
אסורה, היינו החכמה הרומזת על החכמים שהם בקיאים בגוף ההלכה
לאמיתה של תורה.

והדברים נפלאים לקשר את ענין תחילתו של הדף שאמרו שנידונים על
התורה תחילה, וביאר הנפש החיים שהנושאים הנזכרים הם מחוייבים מן
הדין בהגדרת תורה לשמה. ונבאר, אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק
אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. מה
ביאור הענין של לשמה. והאם הכוונה להיות דבק בקודשא בריך הוא.
ובהקדמה לזה נראה להבחין בדברי אנשי כנסת הגדולה שתיקנו לנו את נוסח
התפילה. (יש כמה וכמה דיוקים שמתבארים לפ"ז ונקצר מחמת חוסר המקום.
ישמע חכם ויוסף)

בברכת "המבעיר שינה" "שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך" וב"אהבה
רבה" וכו' "האר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך". צ"ל מדוע משתנה
היחס בבקשה לעבודה בתורה לבין עשיית המצוות. בעשיית המצוות נזכרת
בצורה של "דבקות", ואילו בלימוד תורה נזכר בלשון של רגילות והארה וכו'.
ואם נתבונן בכמה וכמה מקומות בתפילה את הלשון של "דבקנו" מצאנו אך
ורק לגבי מצוות ולא לגבי תורה.

וענין זה יתבאר ע"פ דברי הנפש החיים (שע"פ פ"ב ו') שענין לימוד התורה
לשמה אין הכוונה דבקות. "דבקות" ענינה ריכוז בדבר אחד, וקירבת אלוקים.
ובעצם כאשר לומד הוא בדבקות פעמים מפסיד הוא כמה וכמה חלקים
בתורה, שצריכים לדעת את האופן הגשמי של העניין כמו עניני המיניו בטענת
הרמאי וכדו'. אמת, גם אין לומר שכלל לא צריך טהרת הלב עבור לימוד
התורה שהרי בודאי אם אין יראה אין חכמה (שם פרק ד'). אלא עניין התורה
לשמה הכוונה "לשם התורה" היינו להוסיף לקח ופולפול בידעת התורה
והבנתה ולא לצורך גאון וקנטור ח"ו, אלא לשם התורה. וביאור עניינה
וכוונתה. ומאידך בעשיית המצווה בודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר
בדבקות ובמחשבה טהורה שבתהוותו כפי השגת העושה ובודאי שהפעולה
היא מעבדת ולא מספיק מחשבה אולם זה שונה מתורה שהלשמה הוא לשם
התורה. ועיי"ש בראיותיו.

ומעתה לכאורה זה הענין שבתורה לא מצאנו לשון של בקשה ותחינה על
"דבקות" כי אין זה מתאים כפי שביאר הגר"ח שבתורה מדרגת לשמה אין
היא דבקות. ומאידך על קיום המצוות בקשתנו היא "דבקנו" ובדוקא כדי
שנזכה לקיים את המצווה בדבקות לא רק עשייה בפועל אלא בטוהר הלב
וזכות המחשבה שנהיה מחוברים לעשיית המצווה.

והם הם דברי הגר"א שביאר את הענין "בחכמים" ו"בפקחים" בעצם לימוד
התורה יש את החלק הענייני ההלכתי לדעת את הבקיות המציאותיות
להוסיף ידע קובץ על יד ירבה, עד שידע החכם את כל ההלכות. מעבר לכך
יש הפקחות הנדרשת מהחכם שידע את נפש יתדוניה לא רק "תורה לשמה"
בדבקות, אלא תורה לשמה ללמוד לשם התורה, בודאי ואין כל ספק שלא
אמרו לו ללמוד את טכסיסי המלחמה שהרי כבר אמרו "אם דומה הרב
למלאך ד' צבקות ילמדו תורה מפיהו ואם לאו אל ילמד מפיהו" לא אמרו
לדל על הקדושה והטהרה הראשונה שהיא ההזכרת את הלב ומאפשרת
לימוד החכמה וקניית היראה, אלא צריך לדעת הצדיק נפש בהמתו ולהבין
את מושכלות המיניו ודבר השקרה.

בלשון הגמ' הנדפס לפנינו נראה לכאורה שהנידון של הברכה הוא ביחס לברכה על
הפרשת חלה. אך בגמ' בברכות (מה, א) גרסו תוס' "ואכלה כיצד מברך", ודנו שאין
זה מברך כי אם מנאץ ביחס לברכת "המוציא" (כך במאירי ב"ק צד, א ועוד באחרונים).
אך בקיצור פסקי הרא"ש (ב"ק שם) נראה שמתייחס לברכה על הפרשת חלה.
ונחלקו הראשונים האם כוונת הגמ' שבאמת אינו מברך, או ראוי היה לו לא לגזול
ולא לברך אך כיון שכבר עבר וגזל מברך וברכתו אינה ראויה.

המאירי ביאר, שיש לחלק בין ברכה על הפרשת חלה לבין ברכת המוציא, ברכת
המוציא כן מברך כיון שאמרו בתחילת כיצד מברכין שאסור להנות מהעולם הזה
בלא ברכה, אך לגבי הפרשת חלה שאין כאן הנאה כי אם עשיית מצווה אין לו
לברך.

נחלקו הרמב"ם והראב"ד (פ"א ה"ט מהלכות ברכות) אם מברכים על אכילת דבר
איסור או לא. דעת הרמב"ם שאין מברכים. והראב"ד השיג, ונקט שברכת הנהנין
וברכה אחרונה מברכים, רק אין מזמנים על מי שאכל איסור כיון שאין זה נקרא
קביעות אכילה.

בכס"מ (שם) הביא את דברי הירושלמי בחלה, שאין מברכים על מצה גזולה.
והאר"ק לבאר את שיטת הרמב"ם. ועיין באבי עזרי (שם) שדן בארוכה אם יצא ידי
חובת מצה באופן זה.

הב"ח בשו"ת חדשות ס' א, ביאר שאף לשיטת הרמב"ם שאינו מברך על אכילת
איסור, אולם זה דווקא באכילת איסור עצמי כשקצצים ורמשים, אך אם האיסור הוא
חיצוני, היינו שהדבר מותר באכילה אך הוא גזול יברך עליו. (ועי' מ"א הלכות יוה"כ ס'י
רד סקכ"א. והנושא ארוך בדברי רבנותא בדן אוכל דבר שנשבע שלא לאוכלו וכו'. ועיין בכל
הנושא בהרחבת העניינים בספר המפתח לרמב"ם מהדורת הרב שבתי פרנקל בציונים לפ"א
ה"ט מהלכות ברכות).

ועיין בשו"ע (א"ח קצו, א) והכריע המ"ב שעל אכילת איסור (עי' שם שעה"צ א) אין
לברך לא לפניו ולא לאחריו. והביא את דברי המג"א שאם אכל כדי שביעה שחיובו
בברכה מ"ז מהתורה יברך.

(שאלו תוס' מדוע לשון הגמ' שאפה ואח"כ הפריש, הרי צריך להפריש קודם האפיה, וביארו
שיש דברים שמפרישים חלה לאחר האפיה. והארכנו בדבר בב"מ פט, החיוב להפריש, נמדד
לפי ההגדרה של "לחם". א"כ יש חילוק בין עיסה שבילתה רכה לבין עיסה שבילתה עבה.
בלילה עבה החיוב משעת גילגול העיסה, היינו הלישה. ולפי דעת חלק מהראשונים (תודה
דכו"ע פסחים לחא, ר"ת בספר הישר ס' שדמ; וברא"ש ס' טו.) עיסה שבילתה עבה,
מייד מתחייבת בחלה. אפילו שאח"כ לא יאפו אותה אלא יטגנו אותה או יבשלנה,
היות והתחייבה בזמן הגילגול, זה הזמן המחייב וא"א להיפטר, כי התורה אמרה
שיש ב' זמנים של חיוב אחד בגילגול ואחד באפיה. ואם כבר התחייבה העיסה
בגילגול שוב לא נפטרת.

אולם דעת הרמב"ן ועוד בראשונים, שחיוב חלה, נמדד לפי הגילגול, אולם בתנאי
שיגיע לשם "לחם", שהתורה אמרה ש"לחם" חייב בחלה. ממילא, עיסה אפילו
שנעשתה בבליה עבה, אם דעתו לבשלה וכד' ולא יהיה בה תאר לחם לא תתחייב
בחלה. (ובלילה רכה לכו"ע א"א לחייב בזמן הלישה, והחיוב הוא רק בתנאי שנאפה כלחם).
כאמור, לכתחילה צריך להפריש חלה קודם האפיה, היות וכתוב "ראשית
עריסותיכם" היינו עיקר המצווה בעודה עיסה. (מ"ב תמ, ה) ואם לא הפרישו לפני
האפיה יפרישו לאחר האפיה. ויאמרו הרי זו חלה, ויברכו. אם היה שיעור כדי
בעיסה. בשו"ת שבת הקהתי כתב שאפילו אם אמא רוצה להפריש לאחר האפיה
כדי לחנך ביתה למצוות הפרשת חלה, לא תמותין ותפריש מן העיסה. ותתנכה
להפריש מן העיסה.

על מה דנים תחילה על תורה או על נשאת ונתת באמונה.

בגמ' מבואר דברי רב המנונא שתחילת דינו של האדם זה על דברי תורה. ותוס'
(ד"ה אלא) הקשו מדברי הגמ' בשבת (לא, א) שמבואר ששואלים את האדם
בתחילת דינו "נשאת ונתת באמונה", ואח"כ שואלים קבעת עיתים לתורה.
וביארנו תוס' ששם מדובר על עוסק בתורה אולם לא קבע עיתים לתורה. עוד ביארו
ששואלים תחילה על משא ומתן באמונה, אולם הדין יהיה קודם על דברי תורה.
במהרי"ט לקמן (מ, מ) הביא בשם הרדב"ז שהביארו הוא ששואלים האם נשאת
ונתת בתורה באמונה, האם התרחק מפלפול של הבל, האם ניסה לכוון לאמיתה
של תורה וגו'!!!

הוראת הדין צריכה להיות ברורה כבוקר וכאיסור אחות.

הביאה הגמ', דרש רבי יאשיהו או ר"נ, "בית דוד כה אמר ד' דינו לבקר משפט וכו'"
אם ברור הדבר כבוקר תאמר. רבי חייא בר אבא אמר בשם רבי יונתן "אמור
לחכמה אחותי את" אם ברור לך הדבר כאיסור באחותך, תאמר.

וביאר הערוך לנר מדוע נקטו דווקא את האיסור של "אחותך" מדוע הוא האיסור
הפשוט ביותר שיש, וביאר על פי הנאמר במסכת מכות שאיסור אחותו בין מאביו
ובין מאמו נאמר במפורש בפסוקים יותר משאר איסורי עריות שיש בהם שנלמדו
בק"ו. ונקט שכאן רמז לדין כאשר מכריע את הדין שיהיה ברור לו ההלכה כמעשה